

УДК 796.071.4

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.73-2.3>**О. В. Єрмоленко**викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Донбаської державної машинобудівної академії**Ю. С. Сорокін**старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Донбаської державної машинобудівної академії

ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ НА ОСНОВІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ПЕДАГОГІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ

У статті розглядаються актуальні питання оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту в аспекті формування професійно-спеціалізованих компетенцій шляхом застосування в навчальному процесі структурованої етапної педагогічної моделі мотиваційного диференційовано-інтегрального навчання. Визначені головні структурні компоненти професійно-спеціалізованих компетенцій здобувачів вищої освіти в напрямі підготовки «фізична культура і спорт», а саме: компетенції з формування умінь вирішення інтелектуальних завдань у вузькопрофесійній галузі знань; компетенції з формування умінь здійснення квазіпрофесійної діяльності; компетенції з формування фундаментальних знань, умінь та навичок вирішувати професійні завдання; компетенції з формування загальних та прикладних знань, умінь та навичок вирішувати професійні завдання; компетенції з формування умінь аналізувати, оцінювати та корегувати результати власної трудової діяльності. Розглянуто етап мотиваційно-диференційованого навчання в аспекті застосування методики педагогічного стимулювання пізнавальної активності здобувачів вищої освіти. Виділені мета та завдання етапу мотиваційно-диференційованого навчання. Акцентовано увагу на необхідності проєктування змісту підготовки здобувача вищої освіти певного навчального закладу. Що потребує корегування змісту обов'язкових професійно-спеціалізованих компетенцій, які доповнюють затверджений Державний стандарт. Зазначений підхід до процесу підготовки здобувачів передбачає активну участь викладачів навчального закладу не тільки в доповненні переліку професійно-спеціалізованих компетенцій, але і в забезпеченні оптимальних педагогічних умов навчання шляхом оптимізації технологій формування компетенцій.

Визначені психолого-педагогічні умови педагогічного стимулювання пізнавальної активності здобувачів вищої освіти напряму підготовки «фізична культура і спорт». Обґрунтована необхідність застосування методу педагогічного стимулювання пізнавальної активності здобувачів вищої освіти під час реалізації етапу мотиваційно-диференційованого навчання за допомогою створення оптимальних педагогічних умов формування професійних знань, умінь та навичок здобувачів вищої освіти досліджуваного напряму підготовки.

Ключові слова: компетенція, мотиваційно-диференційоване навчання, педагогічне стимулювання, здобувачі вищої освіти, фізична культура і спорт.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку суспільства та пов'язані із цим комплексні зміни останніх років у соціальній, політичній, економічній сферах життя головним чином зумовили розвиток вищої професійної освіти. Отже, натепер сформульована головна мета якісних перетворень системи вищої освіти – виховання майбутнього фахівця з гуманістично орієнтованою позицією, а також формування знань, умінь та навичок моделювання і проєктування засобів професійної діяльності. Підсумком модернізації вищої професійної освіти повинно стати визнання її багатofункціональності в розвитку фізичних, інтелектуальних, естетичних та психологічних якостей, що потребує від майбутнього фахівця, поряд з опа-

нуванням професійної компетенції та технологій, соціальною мобільністю, сформованого високого рівня адаптивності, формування універсальних та професійно-спеціалізованих компетенцій. Процес модернізації професійної підготовки фахівців із фізичної культури і спорту вписується в загальну стратегію освітньої політики країни. Отже, перед сучасною педагогічною наукою та практикою постає актуальна проблема подальшого розвитку теорії та пошуку ефективних методів навчання майбутнього фахівця [1, с. 128; 6, с. 159].

Відсутність уніфікованого проєктування змісту підготовки здобувачів вищої освіти напряму підготовки фізичної культури і спорту актуалізує проблеми розроблення оптимальної педагогічної

моделі навчання з метою створення оптимальних педагогічних умов для формування професійних знань, умінь та навичок майбутніх фахівців галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проектування змісту підготовки фахівців із фізичної культури і спорту передбачає необхідність перегляду сталих хрестоматійних педагогічних позицій, переосмислення наявних науково-теоретичних та практичних методів навчання на основі компетентнісного підходу.

Проблема управління навчальною діяльністю та її організація розглядалися у працях: Ю.К. Бабанського, Л.Г. Вяткіна, Л.С. Виготського, П.Я. Гальперіна, В.А. Петровського, Н.Н. Раздалової, Н.А. Фомичевої. Проблеми компетентнісного підходу до навчання досліджено в роботах Ю.В. Варданяна, Е.Ф. Зеєра, О.Ф. Єфремової, А.В. Хуторського, С.Є. Шишова. Оптимізацію теоретико-методичних основ професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту у своїх працях розглядали: А.М. Алексюк, Ю.К. Бабанський, Г.П. Васянович, Е.С. Вільчковський, П.С. Гуревич, В.В. Завацький, І.А. Зязюн, М.Р. Мруга, Т.Г. Овчаренко, Б.В. Сермєєв, Л.П. Суценко, А.В. Цьось, Б.М. Шиян.

Аналіз праць науковців доводить відсутність уніфікованого проектування змісту підготовки здобувачів вищої освіти в контексті створення оптимальних педагогічних умов для формування професійних знань, умінь та навичок в аспекті засвоєння базових структурних компонентів професійно-спеціалізованих компетенцій майбутнього фахівця. Отже, наявна необхідність переосмислення сучасних методів підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту. Ми вважаємо, що одним з актуальних та своєчасних напрямів оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту повинно стати уніфіковане проектування змісту підготовки шляхом застосування в навчальному процесі етапу мотиваційно-диференційованого навчання, побудованого на методі педагогічного стимулювання пізнавальної активності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Роботу виконано згідно із планом НДР кафедри ДК-06-2018 «Оволодіння професійною компетентністю майбутніми фахівцями з фізичного виховання і спорту під час навчання в закладах вищої освіти».

Мета статті. Метою роботи є теоретико-методичне обґрунтування необхідності створення оптимальних педагогічних умов формування професійно-спеціалізованих компетенцій на основі застосування в навчально-виховному процесі етапу мотиваційно-диференційованого навчання, побудованого на методі педагогічного стимулювання пізнавальної активності.

Відповідно до мети дослідження нами поставлені такі завдання:

1. Визначити головні структурні компоненти професійно-спеціалізованих компетенцій майбутнього фахівця з фізичної культури і спорту.

2. Здійснити визначення мети та завдань етапу мотиваційно-диференційованого навчання.

3. Визначити психолого-педагогічні умови педагогічного стимулювання пізнавальної активності здобувачів вищої освіти на пряму підготовки «фізична культура і спорт».

Виклад основного матеріалу. У сучасних умовах вища професійна освіта вирішує цілий комплекс складних завдань, які спрямовані на підготовку кваліфікованих фахівців. Одне з таких завдань – формування особистості компетентного фахівця з фізичної культури і спорту, який здатний на високому професійному рівні здійснювати свою професійну діяльність. У зв'язку із зазначеним постає необхідність звернення до поняття особистості фахівця в аспекті виокремлення таких інтегральних якостей, як професійно-спеціалізовані компетенції.

Серед науковців немає єдиної думки щодо визначення поняття «професійно-спеціалізовані компетенції», проблема визначення залишається об'єктом суперечок, розбіжностей та подальших дискусій. Узагалі компетентнісний підхід у навчанні акцентує увагу на результатах навчання, а результатом розглядається не сума засвоєної інформації, а здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях, тип яких залежить від видів діяльності, передбачених стандартом спеціальності [7, с. 38; 6, с. 158].

Аналіз наукової думки фахівців дозволив нам сформулювати визначення поняття «професійно-спеціалізовані компетенції» як комплексу фундаментальних спеціально-предметних знань, умінь та навичок, які виражені в мотивованій здатності їх застосування у професійній діяльності на основі особистісного досвіду й емоційно-вольових якостей.

Проектування змісту підготовки здобувача вищої освіти певного навчального закладу потребує корегування змісту обов'язкових професійно-спеціалізованих компетенцій, які доповнюють затверджений Державний стандарт. Зазначений підхід до процесу підготовки здобувачів передбачає активну участь викладачів навчального закладу в доповненні не тільки переліку професійно-спеціалізованих компетенцій, але і в забезпеченні оптимальних педагогічних умов навчання шляхом оптимізації технологій формування компетенцій [9, с. 15].

Ретельний аналіз професійно-спеціалізованих компетенцій фахівця з фізичної культури і спорту дозволив нам провести уніфіковане логічно-структуроване групування компонентів змісту компетенцій, до яких належать: *когнітивний компонент* (компетенції з формування умінь вирішення інте-

лектуальних завдань у вузькопрофесійній галузі знань); *практичний компонент* (компетенції з формування умінь здійснення квазіпрофесійної діяльності); *інваріативний компонент* (компетенції з формування фундаментальних знань, умінь та навичок вирішувати професійні завдання); *варіативний компонент* (компетенції з формування загальних та прикладних знань, умінь та навичок вирішувати професійні завдання); *корекційно-рефлексивний компонент* (компетенції з формування умінь аналізувати, оцінювати та корегувати результати власної трудової діяльності) [6, с. 158; 5, с. 200].

У системі професійної підготовки фахівців із фізичної культури і спорту натеper відсутня уніфікована педагогічна модель формування професійно-спеціалізованих компетенцій. Тому пропонується нами етапна педагогічна модель *мотиваційного диференційовано-інтегрального навчання* здатна забезпечити оптимальні педагогічні умови формування професійно-спеціалізованих компетенцій здобувачів вищої освіти шляхом створення кореляційних зав'язків між визначеними, обов'язковими для засвоєння, логічно-структурованими компетентнісними складовими частинами [3, с. 14].

На першому *етапі мотиваційно-диференційованого навчання* головною метою вважаємо необхідність формування у здобувачів вищої освіти стійкої позитивної мотивації до навчального процесу за допомогою застосування адаптованих методів педагогічного стимулювання пізнавальної активності. Головними завданнями етапу є створення оптимальних психолого-педагогічних умов ефективного педагогічного стимулювання здобувачів та визначення діяльності здобувачів у процесуально-технологічному аспекті. У такій ситуації важливими для здобувача стають: усвідомлення постановки самого завдання, оцінка нового досвіду, контроль ефективності власних дій та головних складових частин усієї освітньої діяльності. Здійснюється активне переведення студента в позицію суб'єкта знань, актуалізація процесу цілевизначення та планування діяльності, її регулювання, контроль та рефлексія [5, с. 18].

Пропонується методика педагогічного стимулювання пізнавальної активності здобувачів вищої освіти напряму підготовки «фізична культура і спорт» етапу мотиваційно-диференційованого навчання заснована на *мотиваційному організаційно-управлінському типі* (прийоми та засоби активізації пізнавальної активності, які викладач використовує у процесі організації діяльності групи здобувачів) та *мотиваційному інформаційно-змістовному типі*. Під час реалізації методики пропонуємо забезпечувати таку сукупність психолого-педагогічних умов: безперервні накопичу-

вальні оцінки, диференціація самостійної роботи, побудова професійно-орієнтованого середовища, безперервне посередництво викладача, побудова ситуацій творчого пошуку, раціоналізація лекційного матеріалу, наявність дидактичних засобів, які полегшують сприйняття навчального матеріалу. Викладена методика забезпечує реалізацію всіх компонентів навчання: мотиваційної, змістової, вольової, оціночної.

Висновки і пропозиції. Уніфіковане проектування змісту підготовки фахівців із фізичної культури і спорту потребує автономного опрацювання та корегування змісту професійно-спеціалізованих компетенцій. Застосування в навчальному процесі етапу мотиваційно-диференційованого навчання, побудованого на методі педагогічного стимулювання пізнавальної активності, дозволить забезпечити оптимальні педагогічні умови формування професійно-спеціалізованих компетенцій фахівця шляхом створення кореляційних зав'язків між логічно-структурованими компетентнісними складовими частинами.

Результати дослідження можуть бути використані профільними закладами вищої освіти під час підготовки фахівців із фізичної культури і спорту.

Список використаної літератури:

1. Вацеба О.М., Герцик М.С. Сучасні тенденції та актуальні проблеми розвитку освіти і науки в галузі фізичного виховання та спорту України. *Здоров'я і освіта: проблеми та перспективи* : матеріали II Всеукраїнської науково-методичної конференції. Донецьк, 2002. С. 127–131.
2. Горбенко О.В. Науково-методичне обґрунтування кадрової потреби сфери фізичної культури і спорту в Україні : автореф. дис. ... канд. наук. з фіз. виховання та спорту: 24.00.02. Львів, 2002. 19 с.
3. Григоренко В.Г. Дифференціально-інтегральний підхід в дослідженні содержания основних функцій професійно-педагогічної діяльності учителя фізическої культури. *Проблеми дидактики и методики преподавания учебных предметов в школе* : науч. реф. сб. Москва, 1991. Вып. 6-М. С. 14.
4. Григоренко В.Г. Оптимизация подготовки студентов факультета физического воспитания на основе целенаправленного формирования профессионально-педагогической мотивации. *Проблеми трудової і професійної підготовки* : науково-методичний збірник / АПН України ; Ін-т педагогіки ; М-во освіти і науки України ; Слов'янський держ. пед. ін-т ; заг. ред. : М.Т. Малюта, А.І. Посторонко, В.В. Стешенко. Слов'янськ, 2001. Вип. 4. С. 18–19.
5. Ермоленко М.В. Актуальні питання стандартизації професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та

- спорту в контексті розвитку педагогічної освіти. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури/фізична культура і спорт». Київ, 2018. Вип. 3к (97) 18. С. 199–202.
6. Ермоленко О.В. Теоретико-методичні аспекти формування професійно-спеціалізованих компетенцій в процесі підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури». 2020. Вип. 3К (123) 20. С. 157–160.
7. Овчарук О.В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : Світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : К.І.С., 2004. 112 с.
8. Равен Д. Компетентность в современном обществе. Москва : Когито-Центр, 2002. 396 с.
9. Сущенко Л.П. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту у вищих навчальних закладах : автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2003. 46 с.
10. Хуторской А.В. Практикум по дидактике и современным методикам обучения. Санкт-Петербург : Питер, 2004. 541 с.

Yermolenko A., Sorokin Yu. Designing the content of training future specialists in physical culture and sports based on the use of methods of pedagogical stimulation of cognitive activity

The article considers topical issues of optimization of professional training of future specialists in physical culture and sports in terms of formation of professionally specialized competencies by applying in the educational process a structured stage pedagogical model of motivational differentiated-integrated learning. The main structural components of professionally specialized competencies of higher education students in the field of training physical culture and sports are identified, namely: competencies for the formation of skills for solving intellectual problems in the narrow professional field of knowledge; competencies for the formation of skills of quasi-professional activities; competencies for the formation of fundamental knowledge, skills and abilities to solve professional problems; competencies for the formation of general and applied knowledge, skills and abilities to solve professional problems; competencies for the formation of skills to analyze, evaluate and adjust the results of their own work. The stage of motivational-differentiated learning in the aspect of application of methods of pedagogical stimulation of cognitive activity of applicants of higher education is considered. The purpose and tasks of the stage of motivational-differentiated learning are highlighted. Emphasis is placed on the need to design the content of higher education for a particular educational institution. Which requires adjustment of the content of mandatory professional and specialized competencies that supplement the approved State Standard. This approach to the process of training applicants involves the active participation of teachers of the educational institution in supplementing not only the list of professionally specialized competencies, but also ensuring optimal pedagogical conditions for learning by optimizing technologies for the formation of competencies.

The psychological and pedagogical conditions of pedagogical stimulation of cognitive activity of applicants of higher education in the direction of preparation of physical culture and sports are defined. Necessity of application of a method of pedagogical stimulation of cognitive activity of applicants of higher education during realization of a stage of motivationally differentiated training by means of creation of optimum pedagogical conditions of formation of professional knowledge, abilities and skills of applicants of higher education in training of physical culture and sports is substantiated.

Key words: competence, motivational-differentiated learning, pedagogical stimulation, higher education students, physical culture and sports.